

Motion till riksdagen 2009/10:N434

av **Marianne Watz (m)**

Rätten till mineralbrytning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändringar i minerallagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten att prospektera och utvinna mineraler som finns i och på markägarens jord.

Motivering

Den som hittar en guldklump på sin tomt tror nog att han i sin egenskap av markägare nu kan bli ägare till en guldfyndighet. Någon annan kan dock ha beviljats undersökningstillstånd, vilket ger ensamrätt till undersökning, tillträde till marken och ger företräde till en eventuell fyndighet. Markägaren har då inget företräde.

Reglerna i gruvlagen och minerallagen har den principiella innebörden att rätten att utvinna de mineraler som omfattas av dessa lagar genom beslut av statlig myndighet kan tillerkännas någon annan än den som äger marken.

Markanvisning betyder inte att jordägaren mister sin äganderätt till marken utan endast dispositionsrätten. Denna återgår till ägaren då gruvrättigheten upphör, efter 25 år eller mer.

Minerallagen har ändrats i flera omgångar. I Minerallagskommitténs betänkande SOU 1986:53 avseende markägarnas rättsliga ställning skrev en av utredningens ledamöter ett särskilt yttrande med anledning av rättsutvecklingen ”steg för steg har markägarnas rättigheter begränsats till förmån för i första hand statliga intressen”. Markägaren har inte starkare rätt till mineraler än någon annan, t.ex. i form av företrädesrätt till bearbetningskoncession.

I den nya minerallagen 1991 kom också flera jordägarmineraler – de mineraler och bergarter som ligger utanför minerallagen – att bli koncessionsmine-

Fel! Okänt namn på

raler. Även denna förändring var en försämring för markägaren. I praktiken blev prospektören starkt favoriserad i lagstiftningen.

Utredningen som föregick 2004 års ändringar av minerallagen menade att några undantag från jordabalkens huvudregel om att beståndsdelar omfattas av markägarens äganderätt inte hade uppställts i jordabalken, någon begränsning av den vertikala skiktningen hade inte konstaterats. Man äger marken, även det som finns under, vertikalt. Denna uppfattning delades inte av regeringen (S) i propositionen, som uttalade att läget var oklart.

Genom införandet av mineralersättning 2004 har emellertid markägarnas rätt stärkts något. Sedan 2004 erhåller markägarna inom koncessionsområdet tillsammans med staten en viss ersättning för de mineraler som bryts av koncessionshavaren. Markägaren får 1,5 promille av det beräknade värdet av mängden brutet koncessionsmineral per år, och staten 0,5 promille.

Markägaren kan tillgodogöra sig mineraler (jordägarmineraler) och andra typer av resurser som finns i eller på marken, med undantag för koncessionsmineraler. Utvinningsrätten till koncessionsmineraler kan genom beslut av statlig myndighet tillerkännas någon annan än den som äger marken. Markägaren har inte avskurits från andra resurser i och på marken.

Markägaren äger skog och har rätt att avverka skogen, själv eller genom att anlita skogsbolag. På samma sätt skulle en markägare kunna anlita ett gruvbolag för att utvinna de mineraler som finns på den ägda marken. Självfallet skall miljö och annan säkerhetslagstiftning gälla även markägaren.

Rätten att prospektera och utvinna mineraler som finns i och på markägarens jord, inte bara s.k. jordägarmineraler, bör tillkomma markägaren som då fritt kan sluta avtal om undersökning och brytning.

Stockholm den 1 oktober 2009

Marianne Watz (m)